

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

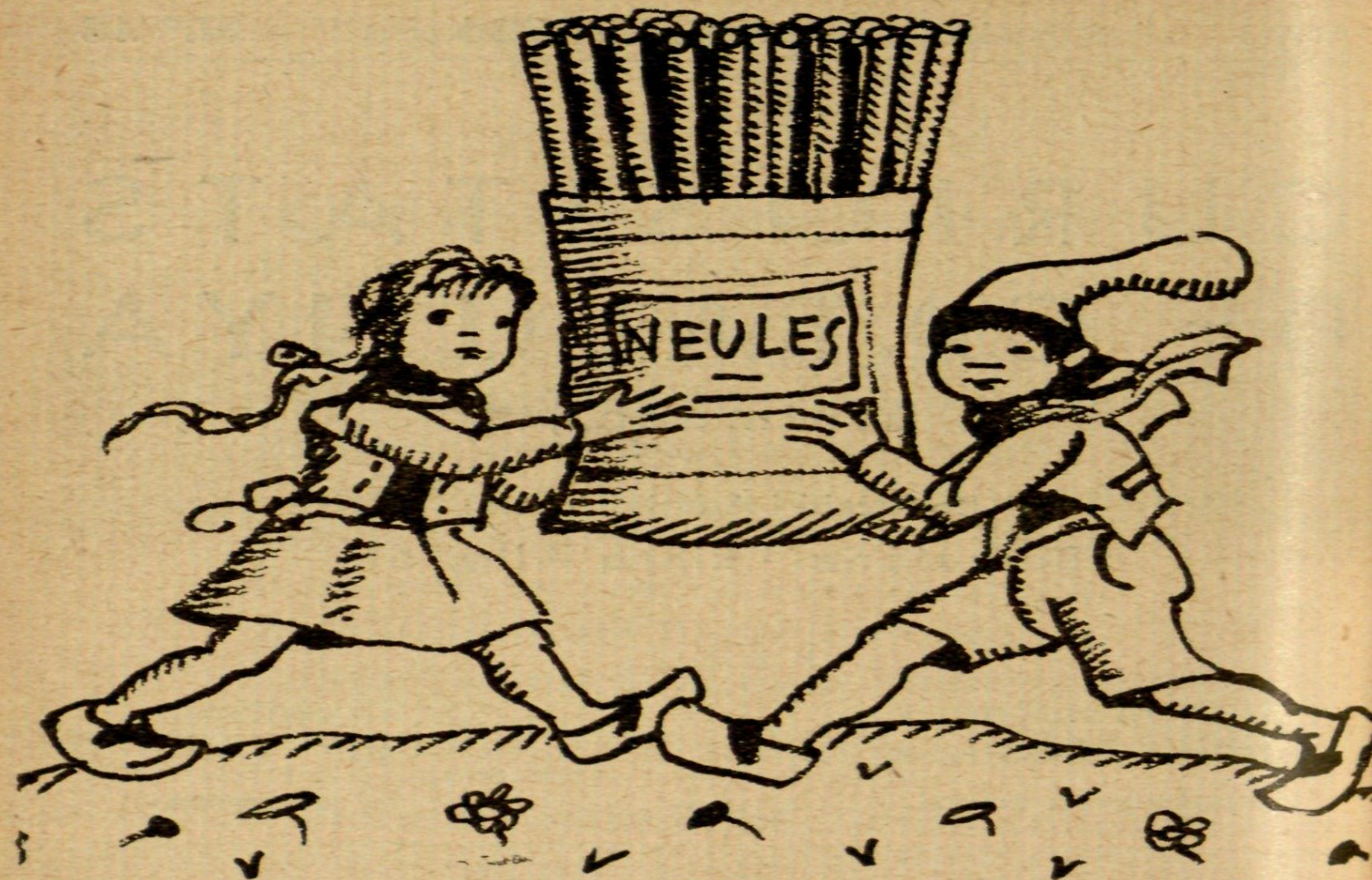
P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Número endarrerit	40 »
Subscripció anual	10 pessetes.

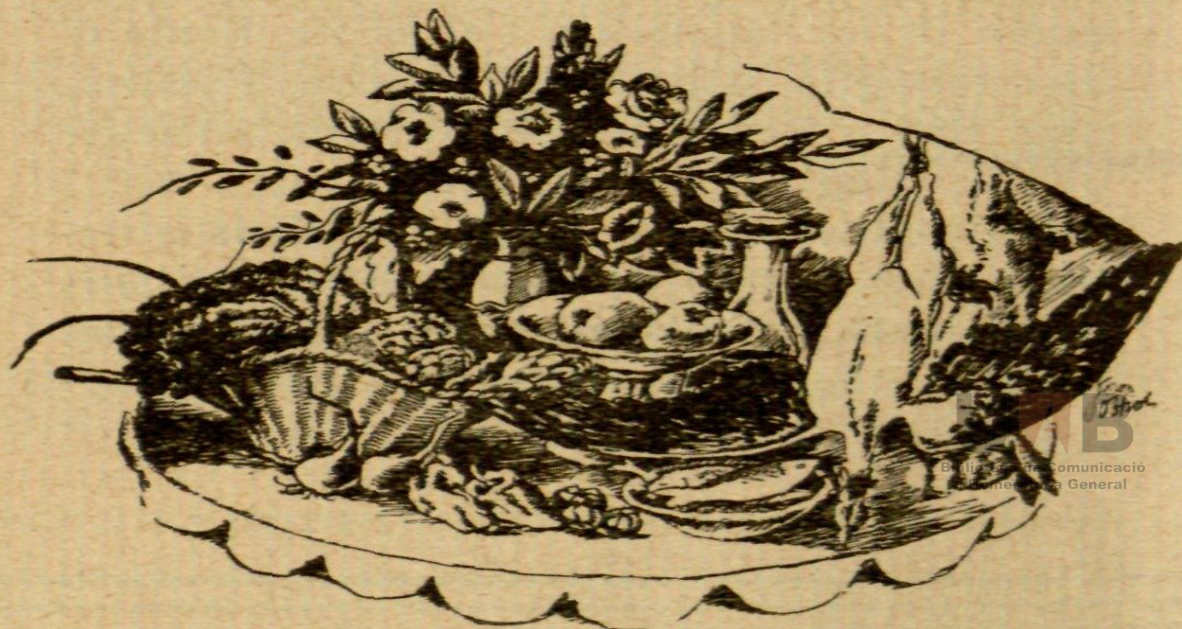


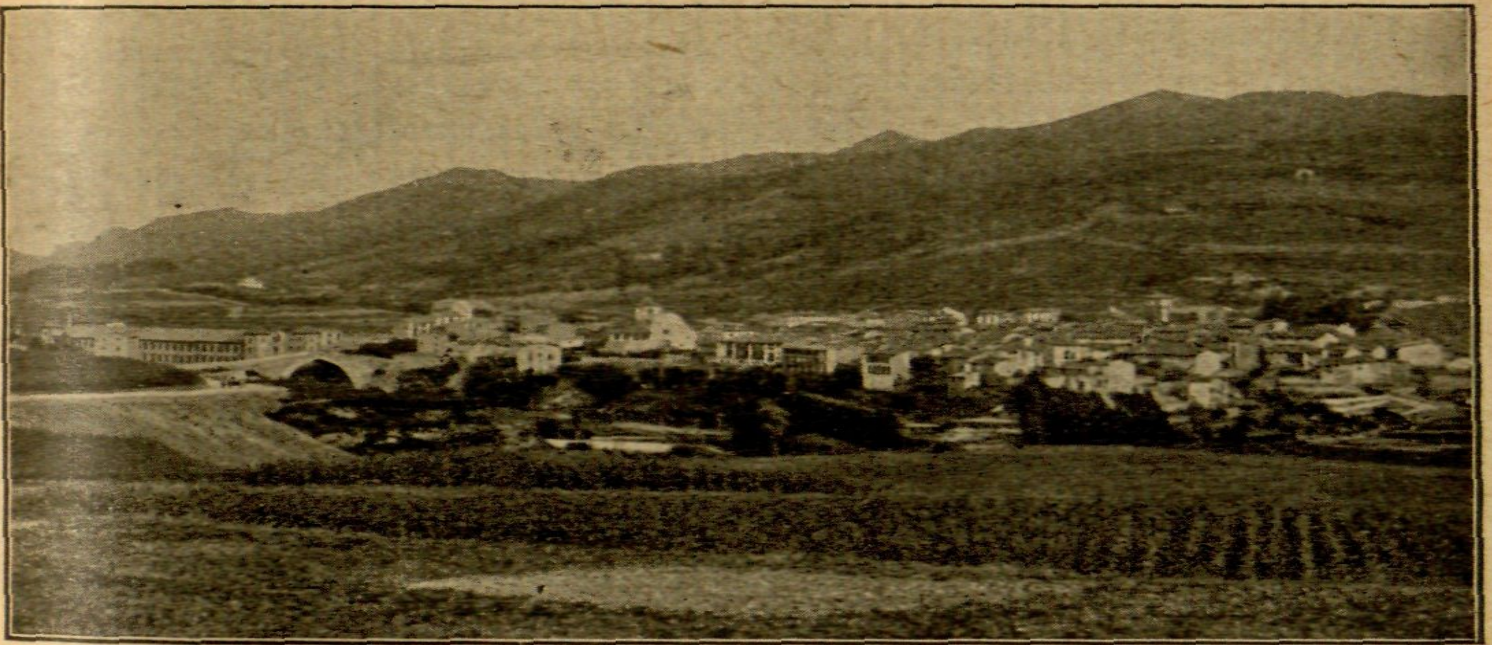
S U M A R I

Neules, pàg. 674. - Les muntanyes de Catalunya, pàg. 675. - Torrons d'Agramunt, pàg. 681. - Il Castel·lo Malaito o La Tragedia di un inamorato i el triste finale di una família, pàg. 683. - Nostra Premsa, pàg. 685. - Recull de felicitacions del segle passat, pàg. 688. - La Riba, pàg. 690. - Nota històrica, pàg. 691. - Catalans notables, pàgina 692. - Una locució popular, pàgina 694. - Folklore, pàg. 695. - Endevinalla, pàg. 695. - Gràfics, pàg. 696. - Index, pàg. 697.



NADAL, màgica paraula. Festa gran, l'alegria és per totes les cases sonora com campanetes d'argent. Si la ciutat brilla encesa com un diamant, el camp duu la flor de les seves coses bones, de les viandes i de les dolçors més exquisides: de la millor farina, de la millor llet i de la mel, i de les ametlles, d'on surt el torró; i d'on surten les neules que joguinegen per la boca i es fonen i en demanen una altra i una altra.





Aspecte de Puig Alt de Ter, abans Sant Joan de les Abadesses.

Les muntanyes de Catalunya

XXI

PUIG ALT DE TER

Avi, amables lectors d'aquest setmanari, em poso al vostre contacte amb una excursió molt festiva, completament diferent de les tres descripcions anteriors, del Taga, Balandrau i Gra de Fajol. Aquesta no té l'aspror, ni produeix cansanci, com les ja descrites, sinó que és riallera, sots tots els aspectes.

Així, doncs, deixem-nos de comentaris i anem a la nostra tasca.

En el número 45 de CURIOSITATS DE CATALUNYA, vegi's la descripció del Taga, fins als Plans de Conill, ja que és el camí que ara seguim, i un cop en aquests extensos rasos de pastura, seguim per un viarany mig perdut, entre l'herbei, que revolta per dessorbre les Clotades de la Marrana.

Es veu un interessant panorama sobre la vall del Rigart i del Fresser, l'engorjat de Núria, els cims de Balandrau, Torreneules i el Puigmal, els enlairats

poblets de Campelles i la Baell i totes les derivacions del Macís del Taga.

Seguim revoltant el macís esmentat, per dessota els seus verds i lliscosos caients i herbatges.

I sempre per corriols que revolten, damunt les vessants del Clot de Bruguera, arribem a la font Pedrosa, a 1.550 metres d'altitud, sobre el pla de la Joca, cobert de pasturatges. L'aigua d'aquesta font, és la millor de totes les del Macís del Taga. Els pastors de les jaces properes, es preocupen amb tota cura de la conservació d'aquest ric manantial.

Més amunt, passem pel Serrat de l'Home, a 1.635 metres d'altitud, derivació de serra que baixa del Taga, dret al Camp dels Doys. Entre els extensos pasturatges, s'hi troben molts arbres, que donen un relleu encara més muntanyenc a tots aquests extensos panorames.

Arribem a la font de la Llobina, a 1.700 metres d'altitud. L'aigua és abundosa i regalada. El viarany continua entre arbreda i pasturatges, i ens porta al Coll de Jou, a 1.633 metres d'altitud, ampla collada suau i herbada en son rampant; s'obre entre les rectes vessants del Puig del Taga. Separa els aiguavessos del Ter i del Fresser, i forma límit natural entre el Ripollès i la Vall de Ribes.

Seguint el camí, i en cosa de mitja hora, un xic enlairada del pas, es troba la font del Coll de Jou; l'aigua és bona i molt freda, i raja en unes roques, formant quatre saltants abundosos, que ofereixen un pintoresc i bell conjunt.

El camí ja emprèn una suau baixada, i arribem a la Creu de la Poella, a 1.550 metres d'altitud. Una petita creu de ferro, marca amb una inscripció el lloc i la data de la mort d'un pastor, ocasionada pel llamp, en una forta tempesta. Es domina la Clotada d'Ogassa. La vall s'eixampla; a la dreta, corre el petit curs de l'aigua del Coll de Jou. I la baixada s'accentua fortament, ja que en cosa d'uns 20 minuts baixem prop de 200 metres, seguint el camí que revolta.

Arribem a Ogassa, a 1.350 metres d'altitud, poble d'uns 60 habitants, que forma ajuntament d'uns 1.425 habitants amb Surroca, Les Mines i Saltor.

Anem revoltant la vall que s'enfonsa fortament, i arribem a l'Esllavissada, gran davassall de rocam, després de gran alçada, que agafa una regular extensió. Conté molta terra refractària, pedra per a calç hidràulica i formosos marbres. Anem faldejant per aspres vessants de pintoresc aspecte, fins arribar a la Collada de Càn Camps, entre Les Valls d'Ogassa i de Surroca. Es ampla i herbada, i a la dreta de la collada, en direcció a migdia i a cosa d'una mitja hora de distància, prop de la Casa de Càn Coll, hi ha el Serrat dels Cadells, on s'hi han trobat ferros antiquíssims i ossos humans, com també en el lloc nomenat Sepultura dels Nyerros, lloc on es lliurà, a últims del segle XVI, una batalla entre Nyerros i Cadells, en la qual aquests últims sortiren vencedors.

Prop de la Clotada de Surroca, es destaca tota una munió de cases que formen la Colònia, destacant-se també els treballs miners, els forns i les fàbriques de ciment i carbó, tot bellament escampat entre abundosa arbreda, rocalls, joiosos corrents d'aigua amb penyals accidentats, formant, tot, un pintoresc conjunt.

Deixats ja tots aquests indrets silvestres, emprenem ràpida baixada en direcció a Puig Alt de Ter.

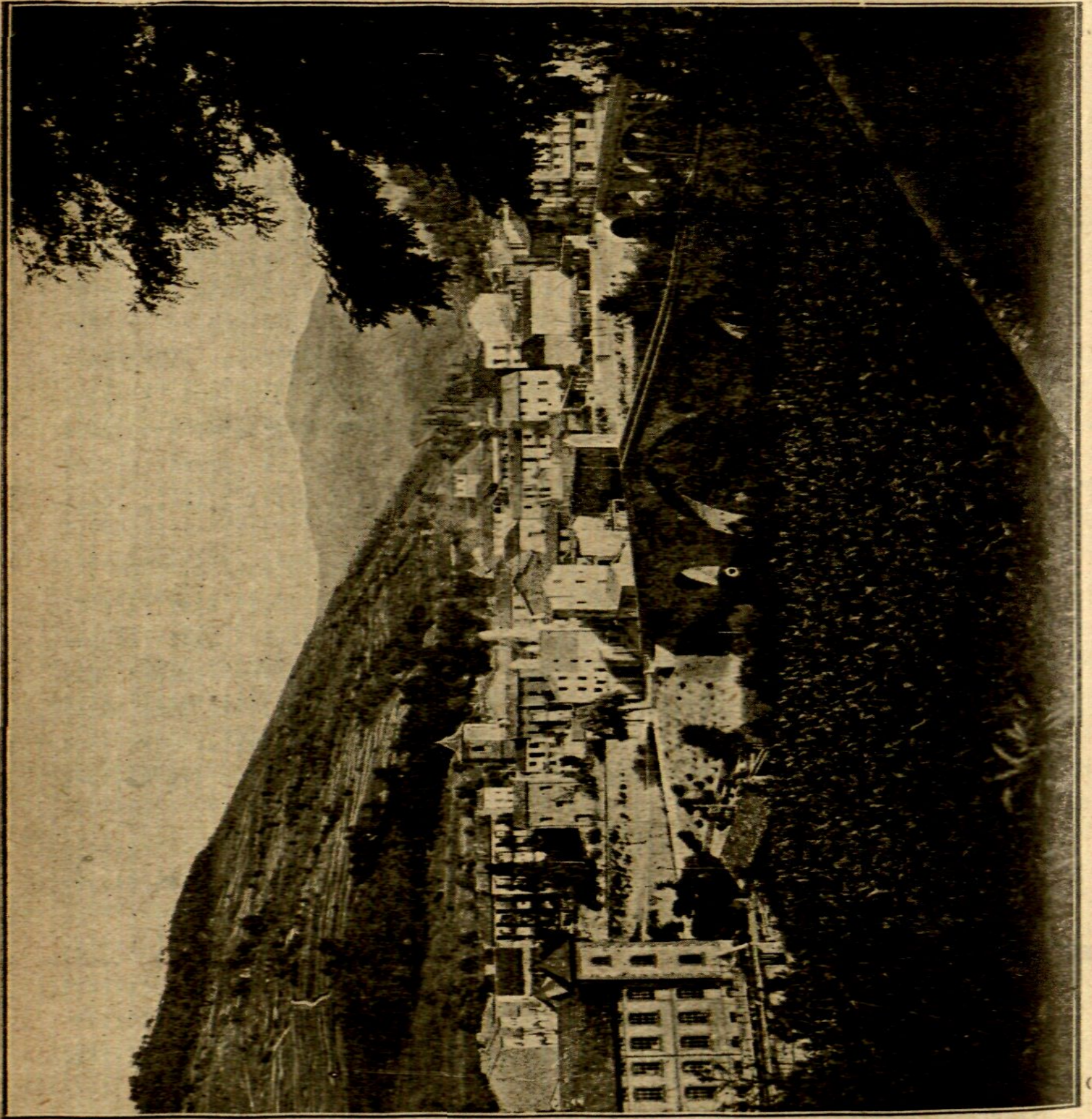
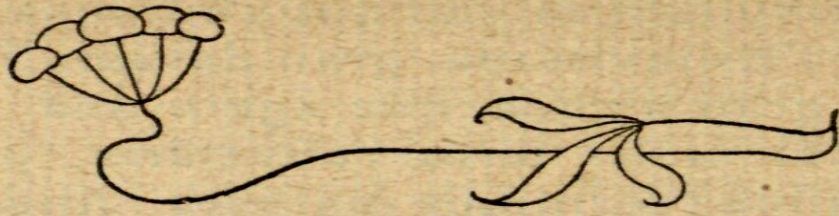
Passem, en nostre descens, pel Coll de Càn Toniet, a 1.135 metres d'altitud; al dessota la casa es troben totes les explotacions de terra per a fer ciment, que amb vagonetes i per plans inclinats, és portada als forns, que es troben al final de la Clotada.

Passem pel Coll de l'Art, a 975 metres d'altitud, entre la vall de Surroca i la de la Torrentera de Rovira, que baixa directa al Ter.

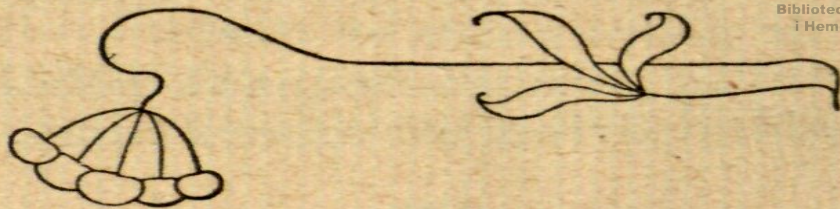
Costejant aquesta serra que separa ambdues valls, creuem un espès bosc de roures, i després, planejant el camí, arribem a la formació del riberal de Plansisagues, que va a llençar-se al Ter, davant mateix de Puig Alt de Ter.

Seguint la vorera esquerra d'aquest riberal, ens porta al lloc de terme, i entrem a la població per l'antic pont de pedra sobre el Ter.

Referent a aquesta anomenada població de tots prou coneguda, podríem dir moltes coses; no obstant,



Puir Alt de Ter, abans Sant Joan de les Abadesses. - Vista general.



ens limitarem al que fa referència a les nostres descripcions. (Per a major ampliació, vegi's el n.º 13 de CURIOSITATS DE CATALUNYA).

La vila de Puig Alt de Ter, forma un districte municipal situat a l'alta vall del Ter, i al S.E. de Puigcerdà, que afronta al N. amb Ogassa. Té uns 460 edificis i albergs, amb un total aproximat de 3.000 habitants.

Tot el terme és muntanyós i poblat de bosc, i els conreus donen amb esplendidesa llegums, grans i verdura. Abunden els pasturatges i s'hi cria molt de bestiar; dels seus prats en surten els millors caps, que poden competir amb el de les altres comarques.

En temps passats, s'hi conreava molt la vinya.

Actualment s'hi exploten guixeres i ciments, i s'hi troben també roques petrolioses, i les molt conegudes mines de carbó.

S'hi troben fonts molt abundoses de diferents classes d'aigua; té, per exemple: Aigües sulfurades sòdiques de 18°C. que, com les altres fonts del terme de la població, brollen en les margues numulítiques del terror; una, la Font Pudosa, a mig kilòmetre de la vila, en el torrent Roser; una altra, en la serra de Cadell; altra, en el Torrent d'En Rexach, i dues en el torrent de Pudol. La primera, el caudal d'aigua de la qual és de 10 litres per minut, és declarada d'utilitat pública, i es ven embotellada. Hi ha també molt aprop de la vila, en el torrent anomenat de les Fexes, una font d'aigua salada (sal comú) que brolla frec a frec de les masses guixoses de l'època numulítica, abundants en la comarca. Aquesta, els veïns de la població la utilitzen per a usos domèstics.

La població està regada pel Ter, per la riera d'Estamarc, la de Santigosa, i molts torrents que, com les rieres predites, baixen totes a ajuntar-se al Ter.

Les comunicacions principals són per via fèrria i per la carretera de Puigcerdà. Pertany al districte electoral d'aquesta població. Està a l'alçada de 798 metres sobre el nivell de la mar, i dista de Puigcerdà, per via rodada, 71 kilòmetres; de Girona, 73; d'Olot, 23, i de Barcelona, 116.

La indústria hi és també representada, especialment amb fàbriques de teixits i filats.

Celebra fires els dies 24 de juny i 16 d'octubre, el mercat els diumenges i la festa major el segon diumenge de setembre.

Pel que es refereix a la part històrica, direm: En la part antiga, en el segle XIII, s'envolta de muralles flanquejades per 24 torres rodones, en les quals s'hi obrien 6 portals. Hi ha 15 carrers, rectes i estrets, empedrats amb palets de riera, i tres places, la major, quasi quadrada; hi ha també una font pública, i la casa de la vila. Modernament s'han obert nous carrers de major amplada, i s'ha arranjat la rambla, que forma un passeig interior.

Per comunicar-se amb l'altra part del Ter, té un pont de pedra, construït a l'Edat mitjana.


En el cementiri nou, s'hi troba el monument en memòria dels que allí caigueren afusellats quan la darrera guerra civil.

Aquesta bellíssima població, digna de visitar-se sots tots els aspectes, ha sofert algunes variacions i canvis de nom. Es diu que primerament s'havia anomenat «Ripollet»; no obstant, no s'ha pogut confirmar, ja que els documents que s'han trobat més antics l'anomenaven «Sant Joan de la Vila de Ripoll». Després, més endavant i en el curs del segle XII, se la comença a nomenar Sant Joan de les Abadesses, probablement en memòria de les que hi havia hagut, car, en aquella època, ja no n'hi havien; aquest nom és el que ha perdurat fins als nostres dies; i ara, per acord de la Generalitat de Catalunya, adaptant-se als moments actuals, l'hi ha estat posat el nom de Puig Alt de Ter.

* * *

Al proper número us parlaré d'una excursió a Puigcerdà.

J. NADAL I RIBAS.


Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General



Agramunt, la dels carrers porticats.

Torrans d'Agramunt

ELS torrons d'Agramunt són una creació de la terra, són una glòria de la nostra confiteria més autènticament catalana.

Surten d'aquella vila, de nom sonor, de bellíssims i típics carrers porticats, la vila d'Agramunt, on la nostra gent els fabrica amb els fruits més exquisits de la terra: mel i avellana o ametlla. La mel és treta d'aquells encontorns, és una mel òptima, que brolla com humor dolcíssim d'aquelles muntanyes aspres i alteroses que formen el Montsec. L'avellana, ja no cal dir-ho: d'on voleu que sigui sinó del camp de Tarragona?

Els torrons d'Agramunt s'han popularitzat arreu de casa nostra per llur quantitat excellent, per llur gustositat. El torró d'Agramunt és

Menjar d'esquirol
menuda avellana
i mel montsecana
feta amb raigs de sol.

Els torrons d'Agramunt són dels més purs que hi ha; no entren mistificacions en llur elaboració i tenen l'avantatge d'ésser de producció catalana. Els bons veïns d'Agramunt els fan amb honradesa i mirament que diu molt a llur favor.

Torrons d'Agramunt
que tenen un punt
de vera dolçor;
qui un cop n'ha tastat
en resta emmelat
dels llavis al cor.

Es així mateix. Els torrons d'Agramunt són com una bona fruita del camp, assaonada i madura al sol i al vent lliure. Tenen el gust autèntic, terral, dels bons menjars i de les bones begudes que la naturalesa dóna amb tota puresa, sense peus forçats de res. Els torrons d'Agramunt són com la molsa i els brotets de murtra i les petites atzavares que hom clava als pessebres, la qual cosa dóna més de ple la sensació nadalenca.

Quan un hom menja torrons d'Agramunt fa alguna cosa més que menjar un dolç per l'estil dels altres; s'hi troba un gust especial, una mena de gust que és alguna cosa més que un gust de llengua i paladar; hi trobeu una sabor de paisatge, de rondalla, de festa amb alegria de campanes i banderes. Es ben dit allò que

qui un cop n'ha tastat
en resta emmelat
dels llavis al cor.

La vera dolçor dels torrons d'Agramunt no s'atura als llavis, no, que arriba al cor. Arriba al cor, com hi arriba l'esponjor nadalenca, que és dolçor corporal i espiritual alhora.

*Il Castel·lo Malaito o La Tragedia di un
inamorato i el tristi finale di una famiglia*

EN un Castel·lo perduto
entre bosquis i jardins
due gatis de peli·finos
fachian mau-marramau.
Un canni que allí restava
fetto un bub-bub tanto forte
que pel forat d'una porte
fuchen les gatis al cau.

El canni ¡oh! maladetto
estava molto engunios-so
bub-bub fachia rabios-so
bub-bub é tornava fê.
In tanto la figlia bel·la
d'il Compte d'aquel Castel·lo
cantava amb voce di ciel·lo,
qüesto: ¡Jo te l'encendré!

¡Ma que not-te! ¡Que delizzia!
La blianca luna bel·lina
reflexava a la bambina
facéndola incantatora.
Al jardino il suo amanti
con la guitarra aixafata
intonava «La Traviata»
con voce di regadora.

Amb aquesta olla di grills
il Compte al senti'l burgit-to
brinca rabioso del lit-to
i mirá per la finestra.
Al filare que's l'amanti
qui fa tanto l'animale
va a buscare l'orinale
i li tira per la testa.

Un ruit-to extravaganti
feu al caure la terrisa.
Il Compte amb cara de risa
mira que passa al jardino.
Ma la figlia que ha vedut-to
lo que al suo amante ha passat-ho
la pobre se ha desmayat-to
a sobre de un balancino.

Y bub-bub fachia el canni
mau-marramau tuttil'ls gattis
per la calle i per los pat-tis
sols se oïa saragat-ta.
L'amanti fet-to un salvatgi
va pujare pel balcane
li saltava il corazone...
li fuchía la sabata.

Al divisar a su amore
que estaba fet-ta un farcel·lo
vol robarla dil Castel·lo
ma no trova la sortit-ta.
Il padre que lo ha vedut-to
sens fare gaire esbalot-ti
mé'l agarra pel ganyot-ti
i me'l hi arranca la vit-ta.

La figlia ritorna il sentito
i al vore morti il suo amanti
con un poc de sal-fumanti
si mata comme una rata.
I Compte ¡ho! si trastoca
al vore que a fet-to il nyapo
i amb una agul·la di capo,
¡ai!, si la clava i si mata.

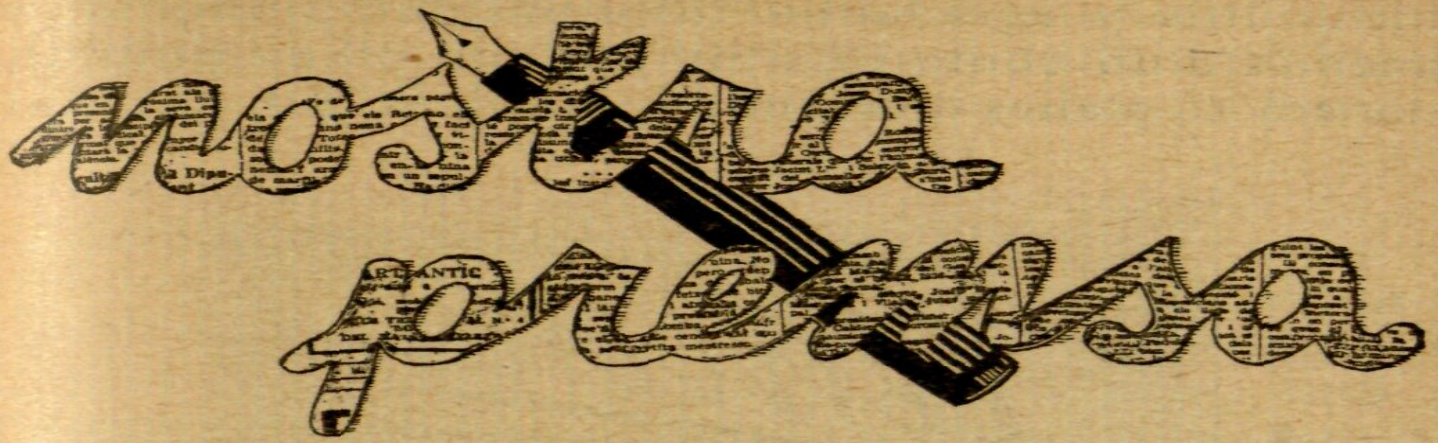
Resta il Castel·lo confuzzo.
Ia il canni bub-bub no fat-to.
Ia no s'escolta cap gat-to
ni cap altre hermosa not-ta.
Suolo de lluny porta il eco
i va recta al corazzone
una profunda canzzione:
¡Il canto d'una granot-ta!

JOSEP MODOLELL.

Alguns dels nostres llegidors podran dir, ¿què importa aquesta poesia a CURIOSITATS DE CATALUNYA? Esmentarem que l'autor, a l'imprimir-la, en 1923, hi posà la següent

«NOTA.—Fa divuit anys, si mal no recordo, se m'acudí escriure aqueixes ratlles, per a ésser llegides en uns Jocs Florals humorístics, que varen celebrar-se en un Centre de la Bonanova. Sé que no tenen cap valor literari ni poètic; com (no sé el per què) sé que s'han popularitzat, però uns per mal copiades, altres per mal sentides, i els més per mal sabudes, ha fet que moltes d'aquelles ratlles no siguin conegudes ni pel mateix autor. Per aquest motiu, m'he decidit, avui, donar-les a conèixer impreses, tal com jo les vaig escriure; doncs, si bé és veritat que són dolentes, almenys que no me les acabin de fer malbé».

Veritat que és una curiositat de Catalunya? Potser hi havia qui no ho sabia, i molts que no s'ho creien.



« F E M I N A L »

L'EMPRESA editorial «Il·lustració Catalana, S. A.», ja desapareguda, fundada a la nostra ciutat per l'eminent patrici i poeta En Francesc Matheu, va editar durant llur actuació, a més de la revista setmanal que portava el mateix títol de l'entitat editora i de gran nombre d'obres literàries dels millors escriptors de l'època, la revista mensual dedicada a la dona catalana titulada «Feminal», editada tipogràficament amb gran luxe.

El primer número de «Feminal» porta data del 28 d'abril del 1907. Apareix l'últim diumenge de cada mes, formant part de la col·lecció de la «Il·lustració Catalana», de la qual segueix la numeració, portant també numeració pròpia. Consta cada número de 20 pàgines, a dues columnes, tamany 281 X 179 mm. La redacció i administració estaven instal·lades al carrer de Mallorca, 387 i era estampada a l'Establiment Gràfic Thomas. La subscripció costava 10 ptes. al mes, i el número solt era venut a 1 pesseta. Cada número portava una magnífica coberta dibuixada per En Ramon Casas.

Comença el primer número de «Feminal», amb l'article «La nostra finalitat», signat per la senyora Carme Karr, directora de la revista, i de quin article retallem els següents paràgrafs: «Feminal»..., ve a la dona com un amic qui, en la seva llengua, li parlarà de tot el que pot ésser-li útil, de tot lo que pot plaure-li y interessar-la en l'actual moment artístich, industrial y social.

»En ses vuit planes, decorades, procurarem enca-

birhi útils y agradables informacions gràfiques, y ademés d'un conte il·lustrat y d'una plana musical, donarà 16 planes de folletí, comensant per el recull



Facsimil del primer número.

de les Poesies catalanes inèdites de la senyora Masanés».

La presentació tipogràfica de «Feminal», com ja hem indicat, és excel·lent; està estampat a dos colors i totes les pàgines, profusament il·lustrades, van decorades per coneguts artistes. El text, interessant per a la dona, tracta de cultura en tots els rams, educació, belles arts, indústria, pedagogia, notes de societat, comerç, etc.

La col·laboració literària de «Feminal» era molt interessant; citarem alguns noms: Dolors Monserdà de Macià, Agnès Armengol de Badia, «Felip Palma»,

Maria Domènech de Canyelles, «Victor Català», Sara Llorens de Serra, Joaquina Rosal de Rosals, Mercè Padrós, Isabel Serra, Comtessa de Castellà i moltes altres.

Al començar l'any 1917, a conseqüència de les dificultats produïdes per la Gran Guerra, l'empresa editora de «Feminal» decidí reduir el tamany de la publicació, i, per tant, des del número 117, amb data del 28 de gener de l'esmentat any, apareix amb el tamany de 205 X 411 mm. i consta de 24 pàgines, a dues i tres columnes. La subscripció, des d'aquest número, val, conjuntament amb «Il·lustració Catalana», un any 15 ptes., mig any 8 ptes. El número solt de «Feminal» val 50 cèntims.

Continuant al finalitzar l'any 1917 les greus dificultats ja esmentades, i fent gairebé impossible el negoci editorial, l'empresa editora de «Feminal» va publicar un article titulat «a reveure», en aquesta publicació, en el qual diu que per seguir la publicació de la revista sols «hi hauria dos camins: o una forta reducció en son nombre de pàgines, o un fort augment de preu en la subscripció y en l'exemplar...» i no considerant convenient ni una cosa ni l'altra, decidí suspendre la publicació.

S'havien publicat 128 números de «Feminal», el darrer dels quals amb data 30 de desembre del 1917. La numeració corresponent a «Il·lustració Catalana», havia arribat fins al número 759.

JOAN TORRENT.



NOTA.—En la descripció de la *Prensa Comarcal*, corresponent a Igualada, acabada en el número anterior, s'hi han d'afegir els dos títols següents:

L'IGUALADÍ.—Portantveu setmanal d'Esquerra Republicana.

1933. 15 d'abril.—Epoca 8.^a—435 X 320 mm.
—4 pp.—Català.

FULL OFICIAL DEL CONSELL MUNICIPAL D'IGUALADA.

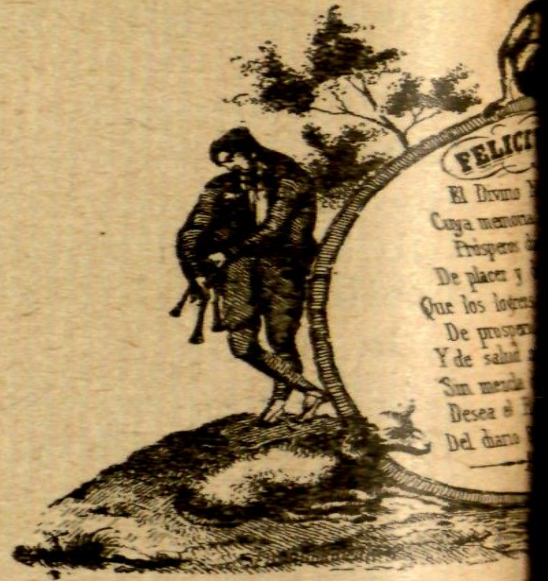
1936. Novembre.—325 X 213 mm.—4 pp.—Català.

PARTE TELEGRÁFICO.



Felicitación nadalena del reparador d'«El Telégrafo».

RECU
FELICIT
DEL SEGI



Felicitación nadalena d



Felicitación.

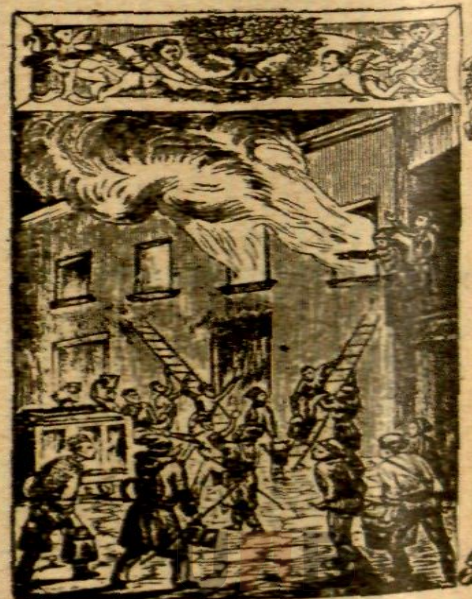
Hoy que el mundo de placer
Y satisfacción rebosa,
Hay mi pluma presurosa
Mi afecto os viene a ofrecer:
Contento me acerco á ver
Tanto pava, tanto hoato,
Tantrondémica apatato
Que os deseo disfruteis,
Y que mil años goveis.
Pava sabroso y barato.

CUARTETA.

Recomendare Señor,
En cuanto bien os parezca
Y siempre que os sea ofrezca
Por humilde servidor.

Barcelona Imp. de J. A. Oliveres y Matas. Véase en la tienda de J. Gaubert,
frente a la Iglesia de la Cañonja.

Felicitación nadalena: anys
1850-1860.



Biblioteca de Comunicació
Barcelona: Imprenta de J. A. Oliveres y Matas,
calle de la Plata nú. 2.

Una altra felicitació nadalena

L DE ACIONES E PASSAT



Libreria y tienda de estampas de Borr y Guchis, bajo de la Carcel

Felicitació de mitjans del segle
passat, de «los mancebos guarni-
cioneros».



artidor d'«El Liberal».



FELICITACIONES

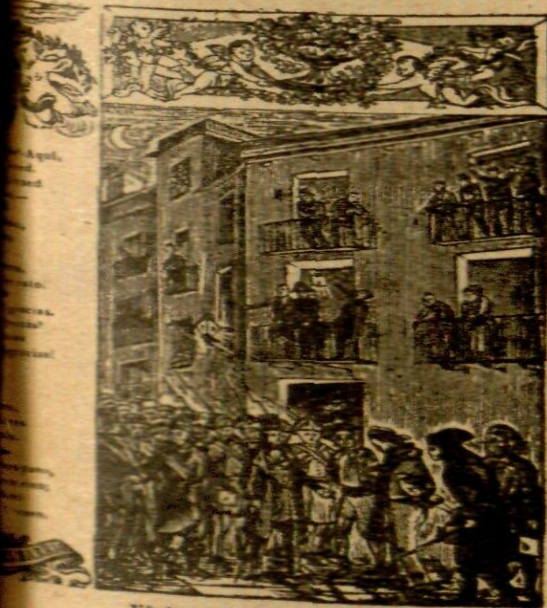
<p>Las Escuelas de Navidad Os felicito rendido Y por vos al cielo pido Completa prosperidad i De esta industriosa ciudad Sea feliz la poblacion, Brille la fabricacion Y en dicha sea singular Logren Señor, disfrutar La mayor satisfacion.</p>	<p>Siempre de V. muy rendido Fui un humilde servidor Y siempre rogó al Señor, Le diese un gran capullo i Ely con mas favor le pido En toda felicidad, Y mi fin voluntad Colmada verá este dia, En, á V. el ciclo le paria Completa felicidad.</p>
--	---

FIN

Reconozcime Señor,
En cuanto bien os parezca
Y siempre que se acordare
Por humilde servidor.

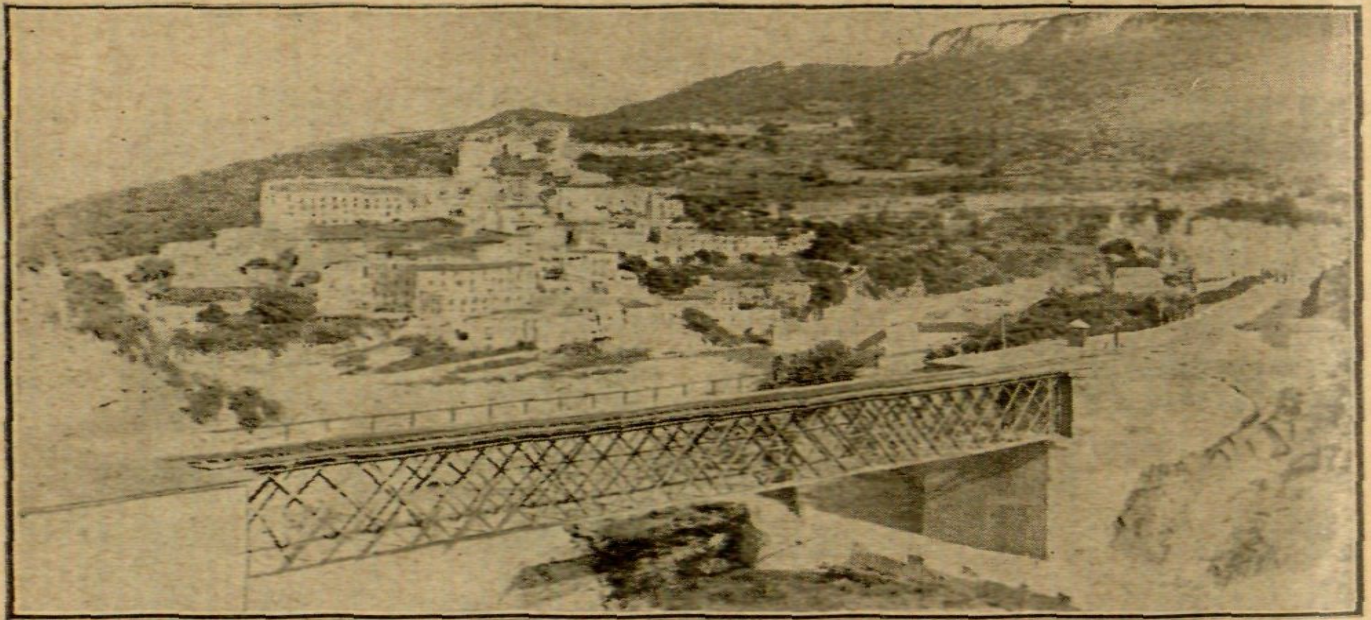
Barcelona: Imp de José Antonio Oller con calle de la plaza núm. 3, vendose frente la bajada de la Concepción núm. 58. - año 1857.

Felicitació nadalenca de l'any
1857.



Véndese en la tienda de J. Gaubert, frente la
bajada de la Concepción

de mitjans del segle passat.



Vista de La Riba.

La Riba

VILA vertaderament pintoresca, situada a 7 quilòmetres de Valls, el principal nucli de la qual s'escalona en un rost damunt l'aiguabarreig dels rius Brugent i Francolí.

La resta del poble s'allarga a la banda oposada del Francolí i és travessat per la carretera que des de Reus va a Montblanc. Té 850 habitants; posseeix estació de ferrocarril en la línia de Tarragona a Reus i Lleida, la qual és situada a uns vint-i-cinc minuts de la de Picamoixons, que ofereix enllaç amb la línia de Sant Vicenç a Barcelona.

La seva vida és essencialment industrial, valent-se de les aigües de la caudalosa Font Gran i de les del riu Brugent, convenientment desviades i aconduïdes, mitjançant una sèquia a la part alta de la població, coneguda per Cap de Riba; el desnivell des d'aquest indret al fons del riu, que és al peu de la vila, és de 105 metres, i se n'obtenen un esgraonament de saltants que marquen els edificis dels molins. El seu aspecte és ben singular, degut a aquest esgraonament.

Els encontorns de La Riba ofereixen abundor de

fonts, i altres indrets on fa de bell romandre. L'aspecte és molt pintoresc. La indústria local no mena una vida gaire pròspera; serva, però, petites fàbriques de teixits, i altres.

MIQUEL FORTUNY.



Nota històrica

TOT registrant les Actes del Consell General de l'Arxiu Municipal de Lleida, se m'han presentat a la vista una execució de pena capital en la persona d'un lladre, que tingué lloc a la vila de Montblanc.

El 2 de març del 1351, un tal Bernat de Navers posà en coneixement dels Consellers de la ciutat de Lleida que un Pere Ermengou, com a lladre, havia estat penjat a Montblanc. Però aquest lladre, abans de morir, havia confessat que a la ciutat de Lleida hi havia molts lladres. La tal confessió del lladre interessà els Paers i Consellers de Lleida per tal de procedir a la captura dels lladres que podien sojornar a la gran ciutat del Segre, i per això acordaren escriure al veguer de Montblanc perquè volgués fer treure un trasllat de la confessió d'aquell lladre penjat, enviant-li un missatger a l'efecte, el qual el portaria segellat al Consell General de Lleida. L'acta de referència del Consell General de la ciutat de Lleida, diu així:

(6 nonas març 1351). «Los quals Consellers entès ço que en Bernat de Navers ha posat que an Pere Ermengou axí com a ladre an penxat a Montblanch e, ans quel penjassen, diuse que ha confessat que ha molts ladres en la ciutat (de Lleida), e axí quey acorden, si tindrà per bé que fas scrit als veguers de Montblanch que volguessen trametre e donar un traslat de la confessió del dit Pere Armengou. Acordaren que sie scrit de part dels Pahers als dits veguers quels plàcie que els a un missatger que de part de la ciutat irà a els, vuyllen fer lliurar la dita confessió un traslat clos e sagelat». *

F. PERE SANAHUJA.

* *Arxiu Municipal Lleida, Consells Generals. Reg. 399, vol. 77 v.*

Primitiu Pardàs i Font

(1829 - 1897)

EL mestre Pardàs, il·lustre organista i compositor, fou qui, en la seva època, fruï d'un gran renom merescudíssim, tant pel seu bon gust artístic com per la destresa amb què executava l'orgue. Malgrat ésser un pianista distingit i compositor intel·ligent cal remarcar que la seva actuació de més relleu fou en el gènere religiós, ultra les seves composicions d'indiscutible vàlua, i que arriben als nostres dies ben volgudes encara, principalment aquelles d'aire pastoril, gènere que el mestre va introduir amb la més afalagadora acollida per part del poble.

En l'art impovisat el mestre obtingué tant de renom que en les esglésies on ell tocava acudien gran nombre de persones intel·ligents, d'entre les quals, artistes estrangers, que sabien, sens dubte, la vàlua del mestre, car malgrat ésser ell un artista genuïnament barceloní el seu nom havia travessat les fronteres i havia adquirit una notabilitat extrema entre els organistes més populars, de tal faisó, que el mestre Goula deia que només n'havia sentit un a Petrograd que l'igualés en l'art d'improvisar. Com a concertista el nostre mestre valia també moltíssim, i és encara record ben latent els concerts interessants que en els orgues elèctrics del Palau de Belles Arts de Barcelona donà el mestre Pardàs l'any 1888, amb motiu de l'Exposició Internacional.

Conreà, també, l'ensenyament, i sota la seva direcció passà un bon nombre de deixebles, d'entre els quals sortiren distingits mestres que han sabut perpetuar el nom del qui els prodigà tan valuoses ensenyances; al·ludim els mestres Governa, Comella, Rodríguez Alcàntara i d'altres.

El diumenge, dia 8 de novembre de 1829, veié per

primera vegada la llum del sol el qui havia també de reflectir-se en l'art musical com a astre lluminós. Fill d'un modest sastre, aquest va saber endevinar les aptituds musicals del seu fill, el qual, ben jove, demostrà gran desig d'aprendre la música, i el confià al mestre Ignasi Ayné, amb qui començà el solfeig i piano fins a la mort de l'esmentat mestre, ocorreguda l'any 1840.

Féu tants d'avenços, el nen, que el seu pare tot seguit el confià a l'acreditat mestre Joan Quintana, C. D. Més tard rebé també lliçons de Bernat Calvo i Puig, mestre de la Mercè.

Segons un biògraf, el mestre Pardàs, dotat d'una vertadera precocitat, ben nin encara tocava amb freqüència l'orgue a Sant Pere de les Puel·les, i pels nois amics seus de jugar al carrer i per la barriada era conegut pel nen organista.

A la mort del seu mestre Quintana, l'any 1843, va ésser nomenat organista interí de l'església de Sant Francesc de Paula, per a substituir-lo.

Estudià, a més, el contrapunt i la composició, així com, també, es perfeccionà al piano, per al qual rebé lliçons, segons sembla, del gran Listz i Tauber; però la seva vocació primordial era per a l'orgue. El seu últim mestre sentia pel seu deixeble un vertader entusiasme, i amb freqüència el feia anar al temple del Pi a fi que pogués posar de relleu les seves qualitats d'artista. Comptava sols disset anys quan fou nomenat organista de l'esmentada església, càrrec que va seguir exercint fins l'any 1853, en el qual, després d'unes renyides oposicions, li fou concedida la plaça d'organista de Santa Maria del Mar, la qual plaça exercí per espai de quaranta-quatre anys, durant els quals gaudí de l'admiració i respecte de tots els que tingueren-el goig d'escoltar-lo. Hagué de deixar el càrrec per la seva mort sobtada, que ocorregué el dia 20 d'octubre de 1897, poques hores després d'haver sortit de celebrar les funcions acostumades.

Com que el mestre Pardàs era volgudíssim a la nostra ciutat, no sols pel talent musical, sinó també pel seu caràcter bondadós i alegre, a l'hora del seu enterrament, que constituí una vertadera manifestació de dol, gran nombre d'intel·lectuals, amics i

persones de tots els estaments socials varen testimoniar-li llur afecte.

Durant la seva vida el mestre Pardàs escriví bon nombre de composicions, moltes de les quals foren editades a la nostra ciutat, i les inèdites, segons es llegeix en els biògrafs, les regalava als seus deixebles, la qual cosa fa que sigui molt difícil una catalogació. Ultra això, hem de mencionar un mètode de solfeig; una col·lecció de peces per a piano, editades per la casa Vidal; una altra col·lecció, editada per la casa Guàrdia; Potpurri sobre aires nacionals (cinc edicions), i dos àlbums de cançons pastorils i moltes altres obres, que farien interminable aquesta llista.

EZEQUIEL MARTÍN.



UNA LOCUCIO POPULAR

«*Sembles els Embotits de Sant Bernat*»

Aquesta locució és molt popular a Sallent. Quan algú fa mala cara o està enfadat, se li diu que «sembla els Embotits de Sant Bernat».

Els Embotits són uns ninots que cada barri sol fer per les Enramades, que és la festa del barri, i es celebren dintre la capvuitada de Corpus. Els Embotits del barri de Sant Bernat són els que tenen més anomenada sempre, ja que són els que estan més bé, però ni per tot això deixen d'ésser grotescos.

F. FARRETERA.

L'home dels nassos

AQUEST personatge que sols apareix a les primeres hores del matí del darrer dia de l'any, ha donat i dóna actualment molta feina als menuts; tothom vol veure l'home que té tants nassos com dies hi ha l'any, i les criatures que entre les primeres coses que aprenen és saber que l'any té 365 dies, tots volen veure l'home amb els tres cents seixanta-cinc nassos, del que deu passar quan es constipa, i com deu resoldre el problema de mocar-se i les mides dels mocadors,

Als pobles de Catalunya, aquest bon senyor solen acompanyar-hi els petits a veure'l a la plaça, que és el lloc on solen haver-hi més empentes i la visió es fa més difícil; els que acompanyen solen preguntar als amics, parents i coneguts que troben pel camí, si han vist l'home dels nassos, i resulta sempre que tots l'han vist, que hom va voltant i que l'infant arriba a convence's que, realment, si no l'ha vist, podia haver-lo vist.

No sé a què respon aquesta tradició, però és molt vella, i sempre s'ha fet de la mateixa manera, com el dia 30 el de les orelles, si bé aquest no ha assolit ni de molt la importància del dels nassos; tal volta els esternuts i la manera de mocar-se són causes que determinen aquesta popularitat, que no tenen ni de molt les orelles, que, pel que es veu, és un òrgan humà més pacífic.

JOSEP.



E N D E V I N A L L A

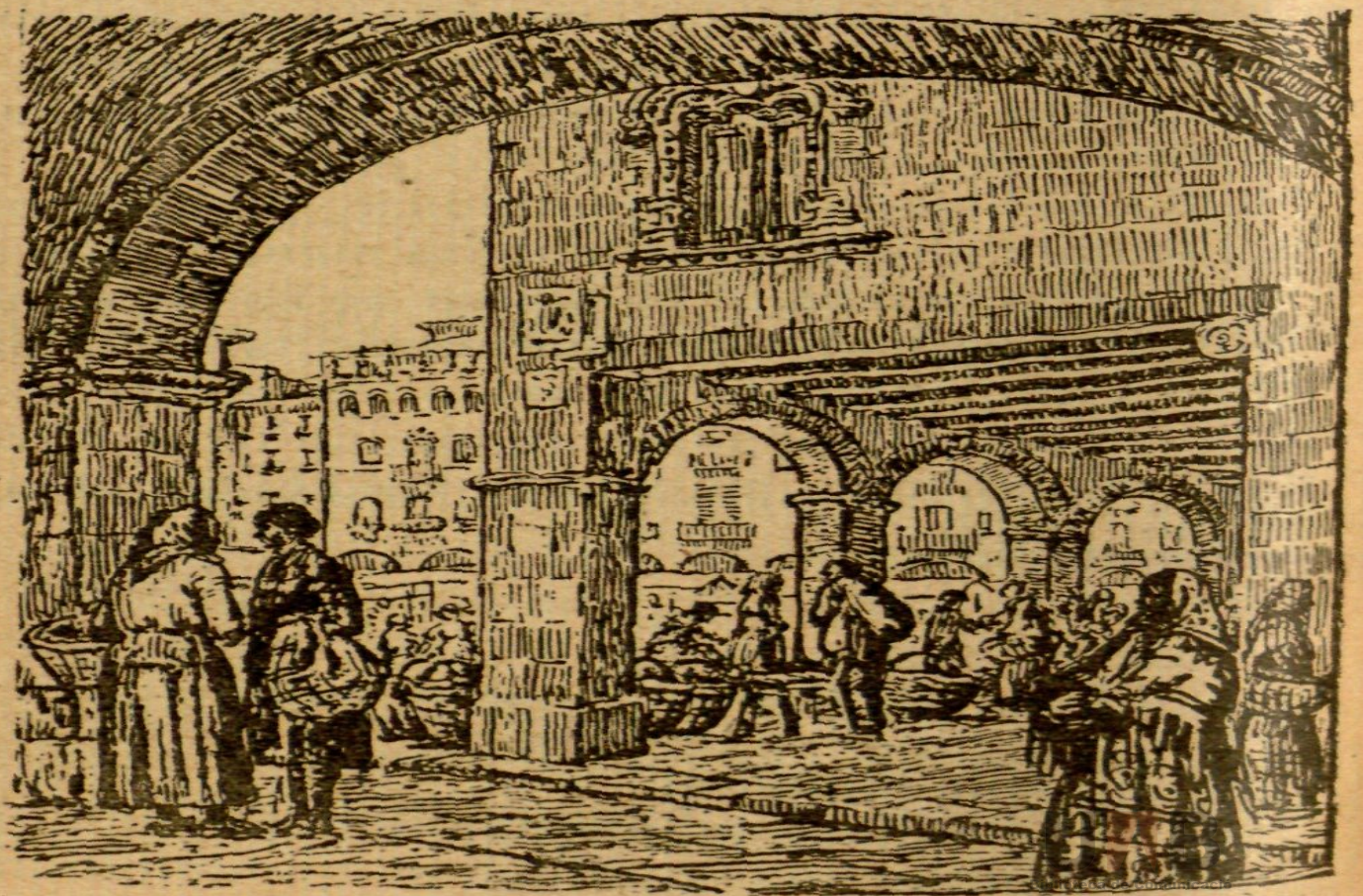
Una esglesieta
tota plena de genteta
i un escolà rabassut.
Endevina-ho, cap de ruc.

(La pinya).



Vic. - Prat de la riera. De l'horta de l'Abadal estant.

(Dibuix de Ll. Costa).



Vic. - Dia de mercat.

(Dibuix de Ll. Costa).

INDEX

SEGON SEMESTRE DEL 1936



AFORISMES I PROVERBIS

Pàgines: 89, 94, 104, 120, 133, 147, 156, 170, 183, 187, 219, 229, 238, 245, 246, 295, 344, 382, 424, 551, 595, 607, 651, 655, 666 i 671.

ARTS GRAFIQUES

Interessants notes respecte a les Arts gràfiques Pàgs.
26, 90, 99 i 190

CANÇONS POPULARS

Sota l'olivera	11
La dama de València	76
El gat	145
La Paula i en Jordi	171
La llàntia del rei moro	204
Els dos donzells	239
La Letja	268
Muntanya regalada	300
Els nuvis pobres	368
El cirerer	399
Jo tinc una torre	425
La masovera	456
El ram de vidriol	493
El maridet	528
En Pere Gallerí	567

CASTELLS

Burriac	18
Belloc del Vallès	79
Figueres	102
Aramprunyà	269
Muntjuïc	388

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

CATALANS NOTABLES

	<u>Pàgs.</u>
J. Robreño i Tort	12
Ll. Fontova i Mareca.	58
J. Ll. Pons i Gallarza.	87
A. Guimerà i Jorge	123
M. Castells de Constantí	153
J. Martí i Folguera	169
Apel·les Mestres i Oñós	247 i 250
E. Prat de la Riba.	230
V. Almirall i Llozer	260
N. Monturiol i Estarriol	291
J. Iglesias i Pujadas	322 i 345
Ll. Arnau i Palomar	369
J. A. Clavé i Camps	408
J. Maragall i Gorina	447
Isclè Soler i Samsot	473
Abdó Terradas	490
Joaquim Rubió i Ors.	518
Ramon Muntaner	549
Josep M. ^a Ventura i Casas	579
Antoni Aulèstia i Pijoan	627
Miquel Biada i Buñol	642
Primitiu Pardàs i Font	692

CONTES

El metge del meu poble.	24
Facècia d'infant	45
Amor	84
Comiat	149
Els bessons	177
Com s'enemistaren la lluna i el sol	212
Mnemotècnia	234
El sastre	328
Coses d'enamorats.	361
Avia i néta	426
Mal de gelosia	469
L'amorosa paraula.	495
Petita facècia d'un gran desmemoriat	539
El poruc de les peres	546 i 591
Renyines d'enamorats	618
El cistelló buit, o la mentida pietosa	658

CORRANDES

Pàgines: 17, 52, 180, 459, 639 i 643.

ELS MESOS DE L'ANY

	<u>Pàgs.</u>
Juliol	2
Agost	98
Setembre	162
Octubre	290
Novembre	450
Desembre.	578

ENDEVINALLES

Pàgines: 32, 96, 101, 160, 168, 176, 203, 254, 315, 337, 364, 416, 442, 509, 537, 558, 573, 606, 616, 630, 632, 638 i 695.

FETS HISTORICS

El dissortat Compromís de Casp	3
Voluntaris catalans a l'Àfrica	36
Agustina d'Aragó	69
La famosa gesta del Coll de Panissars	157
La insurrecció republicana a La Bisbal	174
L'11 de setembre del 1714	198
Alçament de Catalunya contra Joan II.	265
La mort d'Alvarez de Castro	302
La Batalla de Cambrils	334
El vectigal de la carn	437
El primer ferrocarril peninsular	465
La Campana de Gràcia	533
«Nyerros i Cadells»	588
De la guerra dels remences	631
El territori català de Provença	649

FOLKLORE

Folklore i Esport	34
Folklore atòrístic	137, 253, 310, 383, 445, 538 i 574
Menjar i beure	219
Els homes de la fantasia popular	530
Folklore setmanal	562
Els Correus	629
La gorra musca catalana.	644
L'home dels nassos	695

HERÀLDICA

Segell de la vila d'Igualada.	582
---------------------------------------	-----

HIMNES

	Pàgs.
«Els Segadors»	506

JOC DE PARAULES

Pàgines: 439, 464, 486, 494 i 548.

LES DANSES POPULARS CATALANES

«L'Indiot»	615
«La Morisca»	647

LOCUCIONS POPULARS

«Es un calaix de sastre»	21
«Me'n fum de la virolla!»	25
«Irà a parar a l'Areny»	81
«Ets un Pau»	151
«Es un Tarlà.—Fa el Tarlà»	223
«Nou d'hivern i tres d'infern»	248
«Fer un nus a la cua»	313
«Ni pedra rodona, ni gent de Girona»	356
«Salta, borni, que hi ha un rec»	412
«A Igualada són figueters»	421
«Quan toca la Copona, no toca per cap fill de Tar- ragona»	461
«Els fadrins de Ventolà»	538
«Sastres Pobres Que Robeu»	628
«Faràs els negocis d'en Robert amb les cabres»	635
«Fer com la senyora de Tous»	648
«Sembles els Embotits de Sant Bernat»	694

LLEGENDES

Una llegenda	109
El «Pont del Diable» de Martorell i sa llegenda	181

MONESTIRS

Santa Maria de Ripoll	47
---------------------------------	----

MONUMENTS

De Colom a Barcelona	194 i 226
Megalítics del Vallès	205, 233, 258, 294, 365 i 411.
L'Arc de Barà	255

MUNTANYES

Pàgs.

Les muntanyes de Catalunya. 166, 241, 272, 296, 372, 402, 451, 482, 521, 563, 597, 623, 667 i 675	
El secret de l'esplendor i fama de les nostres mun- tanyes	510

NOSTRA PREMSA

«L'Escut Igualadí»	57
«El Eco de la Costa»	72
«La Guspira»	112
«Actualitat bàrcelonina»	130
«Boletín Oficial Revolucionario»	184
«El Joven Vallense»	218
«Revista Catalana»	247
«Vida Tortosina»	277
«Ciutat»	307
«Garba»	351
«L'Hereu»	441 i 460

PREMSA COMARCAL:

Cervera	501
Tàrraga	514
Mollerusa	559
Igualada	582, 610, 662 i 687
Feminal	685

NOTES HISTÓRIQUES

Pàgines: 139, 308, 340, 378, 384, 410, 489, 505, 532, 568,
572, 626, 661 i 691.

¿PER QUÈ...?

Pàgines: 165, 211, 262, 356 i 436.

POBLES I CIUTATS

Sant Pere de Castellet	73
Sant Adrià de Besòs	105
Capellades	134
Sort	146
Caldes de Montbui	216
Llavorsí	246
Canet de Mar	287
Esterri d'Aneu	312

UAB
Biblioteca de Comuni-
i Hemeroteca General

	Pàgs.
Cardona i els seus voltants	329
Sant Pere de Ribes	367
Sant Hilari Ça-Calm	392
Gràcia (Barcelona).	418
Salardú	537
La Pobla de Claramunt	558
El turisme a Olot	604
Gerri de la Sal	607
Sitges, «Platja d'or»	637
La Riba	690

POESIES

Esquinç camperol	22
El plor de les muntanyes	41 i 66
Recordant una visita	56
La Font de Llinars	60
Sonet i cançó	83
La Mort dels Montcades.	88
El darrer cant de revetlla	121
En el dotzè aniversari de la mort d'A. Guimerà	127
Barranc aspriu	136
Cançó dels manobres al fer anar les pales.	152
Festa Major	188
Venècia en somnis	215
Cançó alegre.	249
Mort de la lluna	249
Avinguda.	282
El solitari de l'Estartit	316
La tragèdia dels ocells	325
Entre estels, en escrits d'alba	379
Renunciament	379
Tríptic.	386
Montjuïc	391
Nit	413
Lluita	413
Inicial	440
Festeig	440
Visió vespertina	475
La Sardana de la Pàtria	499
Lectura de Shakespeare	544
Sonet del pensament que no reposa mai	544
Cançó del silenci	552
Evocació	590
Tamarit	590
Nit al cor de la tardor	617

	<u>Pàgs.</u>
L'encant dels cims.	639
La nostra masia.	656
Del pobrissó	672
Dia d'agost	672
El Castel·lo Malaito...	683

PREGUNTES

Pàgines: 111, 116, 224, 259, 264 i 571

¿QUÈ ÉS...?

Pàgines: 267, 276 i 281.

SANTUARIS

Nostra Dona del Coll.	53
-------------------------------	----

VARIA

Casa de Maternitat i Expòsits de Barcelona	14
Sant Cristòfol	20
El «Plebà» de Montblanc	61
De la Història de Catalunya	62
Estadística	71
Una bella popularitat.	73
Consell	74
«Camping» per Catalunya	77
A remarcar	78
Una pregunta	86
Barcelona presenta el primer globus aerostàtic de la Península.	93
Les Corts de Catalunya a Montblanc	94
Festes i aplecs del Vallès	95
Un enterrament a l'any 1840	113
El Pasteral	117
Recordem-ho	133
El «Camí dels Monjos»	142
Pels camins	156
La Festa Major.	163
El «Pont del Diable» de Martorell i sa llegenda	181
Casal del Marquesat de Llió	263
Carrerons barcelonins tancats al pas	278
«El Salau», el vellet que viu amb el record de facècies viscudes	283

	<u>Pàgs.</u>
Homes del segle XVIII.	309
Per anar a Barcelona, abans	314
De les bones menges i de les bones bevendes	317, 341, 357 i 414
El Teatre Nacional de Catalunya	338
La Cultura	354
Una paraula catalana.	366
Una mica d'humor històric.	380
La Sardana	381
Les nostres glòries	422, 462 i 487
Els Mossoès de l'Esquadra	430
La Universitat de Catalunya	443
Als mestres catalans i als seus alumnes	457
La Rambla de les Flors	476
Més esperit, sardanistes!.	498
Pastors.	529
Carrer de Basea.	553
Orígens de l'obrerisme a Barcelona	569
Els Banys de Girona	602 i 633
La Presó de Lleida	639
Elogi a la masia vallesana	652
Neules	674
Torrans d'Agramunt.	681
Recull de Felicitacions del segle passat	688

